

Ukraine policy.

The main objectives of this policy should be demonopolization of the economy, stable economic legislation, adaptation and approximation of national legislation to existing legal norms and economic standards of the WTO, the Council of Europe, EU, etc., Administrative-territorial reform on the principles of subsidiarity and solidarity, which determine the policy of the most EU countries regional development, including Poland; the intensification of cross-border cooperation, joint problem solving regional level, the use and development potential of large cities.

Key words: *inter-regional cooperation, foreign trade cooperation, investment cooperation.*

УДК 330(438)“1989/1990”

M. Ryba

A SUCCESS OF A TRANSFORMATION OF THE POLISH ECONOMY AFTER 1989

The transition of the Polish economy from the very poor to a developed country in the past 25 years is definitely a story of the great success. In 1989 Poland was one of the poorest country among the transforming in the Central-Eastern Europe. The first real economic changes became already in 1988, particularly the business activity law, the most important reforms were established in 1989 and also named by the current new Minister of Finance, professor Leszek Balcerowicz. In the article the author were considered the effects of the shocked therapy.

Key words: *developed country, reforms, shocked therapy, GDP, unemployment, inflation*

The transition of the Polish economy from the very poor to a developed country in the past 25 years is definitely a story of the great success. In 1989 Poland was one of the poorest country among the transforming in the Central-Eastern Europe, including those which were still part of Soviet Union and almost twice poorer than Czech Republic and 50% than Hungary. From a practically bankrupt country, with a very low (about 1.700 USD) GDP per capita, a huge public debt, an inefficient industry and highly corrupted, Poland became a real developed and one of the fastest economically increasing in Europe. How did it happen?

The crucial moment was a year 1989 when Poland as the first country in the Eastern part of the Iron Curtain carried out the semi-democratic elections which allowed to appoint a new opposition government. Although the first real economic changes became already in 1988, particularly the business activity law, the most important reforms were established in 1989 and also named by the current new Minister of Finance, professor Leszek Balcerowicz.

Before we mention about the reforms, let us look back at the situation of Polish economy at the starting point. Poland, as the rest of the communist states, had the centrally planned economy where state's property was absolutely fundamental and privileged. Although the first private companies already existed, the real boom has not come yet. The industry, although super-important and essential part of GDP, was inefficient, too employed and underdeveloped. The state suffered the lack of capital and goods what was noticeable for instance in shops, equipped usually only in vinegar what is the symbol of the 80s. until today. Despite the higher demand than supply, the salaries were extremely low even in purchasing power parity. Poland was deeply corrupted state where even small things were difficult to

solve without a special gratitude. As the rural country, where agriculture was also an important part of GDP, this part was underdeveloped as well and did not supply the citizens enough. To make matters worse, the Polish public debt, particularly international debt, was extremely high because of the loans from the 70s. when economy invested huge amounts of borrowed money in industry and constructions. The most symbolic and noticeable thing were increasing prices because of the higher and higher inflation.

Now it is a time to understand what was implemented on January 1, 1990 when the Balcerowicz reforms entered into force of an act. One of the first and the most important matters was a liberalization of the internal prices what released a trade but also contributed to the enormous increase of inflation (which became a hyperinflation for a while at the level of about 1000%). In order to control it, the interest rate became higher over the inflation. Because of the free trade and business activity, the trade and import dramatically increased what also helped to supply the economy. What was fundamental, the rate of exchange of the American dollar became transparent and stabilized what was the consequence of a full convertibility. The banking system was completely reformed so as the credit policy and because of that international banks had an open space to invest there, change the market and teach people how to exist in capitalist world. Many inefficient public companies became privatized or simply were liquidated what certainly rebounded the increasing unemployment. A year later an income tax was implemented, the next year valued added tax (VAT) as well, becoming soon the crucial income for the budget.

The effects of the shocked therapy was relatively quick. Although the GDP dropped in 1990 and 1991 what was impossible to avoid and was normal everywhere in this part of Europe including better developed and less reforming countries. Inflation decreased firstly to dozen or so and in about 10 years to only a few percent. The budget deficit disappeared in only one year and what more important the wealthy countries, which were the lenders, decided to restructure the Polish debt what became the first real help of Western world. However, Poland needed a lot of capital and the foreign direct investment which came during the coming decade, but not huge at once.

On the other hand the rapid therapy of the economy had also the other, much darker face. Because of the closing inefficient factories policy the unemployment rate increased dramatically, especially in the traditionally industrialized regions and in the villages. In Poland appeared enormous poverty areas, consumed by a structural unemployment and a social discontent what was the direct cause of many extreme views and approaches until today. Comparing to the communist time in the society appeared fast developing social stratification, which fortunately today is not high, but still constitutes an important problem for a society and an economy. Summing up, some part of the society became a beneficiary of the new system, however the other, less lucky or smart people remain poor or even poorer than during the previous regime.

At this point it is necessary to mention about the other fundamental reforms or regulations and also the milestones for the economy. In 1991 the Warsaw Stock Exchange was opened, the key institution for a large and ambitious free market. In 1993 Poland became fully independent when the last Russian soldiers left the Polish borders what enabled to conduct the fully sovereign policies. Two years later the redenomination of Polish zloty (PLZ) into new Polish zloty (PLN), erased four zeros and decreased the inflation. The further fundamental step was implementing the new constitution in 1997 which included an important regulation – the public debt cannot be higher that 60% of Polish GDP. This easy provision efficiently defend against possible populists who could irresponsibly try to buy the voters. Another crucial, and also one of the best carried out reforms, was the local government change. Because of the reform from 1999 Poland consists of only 16 voivodeships (*województwo*), smaller poviats (*powiat*) and the smallest communes (*gmina*). At all the levels

the local representatives are being chosen in the direct elections what also brings people closer and build the local awareness and responsibility. However, the most important and also symbolic events took part in 1999 and 2004. Firstly, Poland became a NATO member what gave the guarantee also for the potential foreign investors that the market and investment are safe. However, the other event was much more important from the economic perspective. Joining the European Union enabled not only to adjust the law or regulations to the most efficient one, but also opened the unprecedented inflow of funds (about 150 billion EUR in the years 2004-2020). At the end it is necessary to point out the important act from the future perspective, namely the increase of the retirement age for both men and women to 67 years old (gradually and with some exceptions, certainly).

How is Poland today? GDP per capita (PPP) in 2014 will reach 24 thousand USD and is higher than Hungarian one, being twice lower in 1989. According to the newest *Transparency International* report, the country is ranked as 35 the least corrupted state and almost every year climbing the list. The structure of the GDP is very healthy, where 63% are services, 33% industry and only 4% of agriculture. Still pretty high (increased especially from 2009) is unemployment rate, at 11,4% (according to Eurostat only 8,7%) but is very likely to reach 6-7% until 2016-2017. However, at this point it is important to mention the very large emigration to the Western European countries (especially the UK, the Netherlands, Germany, Norway) which is estimated between 1-2 million people. In the *Doing Business* ranking Poland is ranked at 32. place in the world, systematically going up (several years ago being around 70. place).

Instead of the mistakes and the great social expenses, Polish economy did an enormous step in only 25 years of its transformation in order to be a developed economy. It did not happen only because of the great strategy, more likely is the reason of a release of the people's energy and creativity. Certainly the success would not be possible without the beginning reforms and a huge shock therapy at the start. Nowadays, Poland is in the complete different moment, being an important part of the united Europe and the Western civilization. However, the challenges are maybe different, but still same important. Still, Poland is a great example for the other transforming economies that the work and persistence, often very hard, lead to the success and there is always a good time to start reforming the economy.

Стаття надійшла до редакції 11.06.2015.

М. Рибка

УСПІХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПОЛЬСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ ПІСЛЯ 1989 РОКУ

Трансформація польської економіки від дуже бідної до розвиненої за останні 25 років, безумовно, історія великого успіху. У 1989 році Польща була однією з бідних країн серед трансформаційних в Центрально-Східній Європі, в тому числі і серед тих, які були в той час частинами Радянського Союзу і мала показники розвитку майже в два рази гірше, ніж Чехія і на 50% ніж Угорщина. У стані практичного банкрутства, з дуже низьким (близько 1700 доларів США) ВВП на душу населення, величезним державним боргом, неефективною промисловістю, Польща в останні роки стала однією з найбільш швидко економічно зростаючих країн в Європі. Як це відбулося?

Переломним моментом був 1989 рік, коли Польща, як перша країна в східній частині залізної завіси провела на пів демократичні вибори, які дозволили призначити новий уряд опозиції. Хоча перші реальні економічні зміни стали помітні вже в 1988 році, зокрема, було прийнято закон ділової активності, найбільш важливі реформи відбулися в 1989 році, а також призначення нового міністра фінансів, професора Лешека Бальцеровича.

Перш, ніж казати про реформи, треба подивитися назад на ситуацію в польській економіці в початковій точці. Польща, як і решта комуністичних країн, була країною з централізовано-плановою економікою. Хоча перші приватні компанії вже існували, справжній бум ще не настав. Промисловість була неефективною та не розвиненою. Держава страждала від відсутності капіталу і товарів. Заробітна плата була вкрай низькою, навіть за паритетом купівельної спроможності. Як аграрній країні, де сільське господарство є також важливою частиною ВВП, ця частина була слабозвиненою, а також і не задовольняла потреби громадян в повній мірі. Що ще гірше, польський державний борг, зокрема, міжнародний борг, був надзвичайно високий через кредитів з 70-х. коли економіка інвестувала величезні суми позикових коштів у промисловість і будівництво. Найбільш істотним було зростання цін через високу інфляцію.

Тепер розглянемо, що було зроблено на 1 січня 1990 року, коли реформи Бальцеровича набули чинності. Одним з перших і найбільш важливих питань була лібералізація внутрішніх цін, що сприяла торгівлі, але також здійснювала свій внесок у величезне зростання інфляції (спостерігалася гіперінфляція на рівні близько 1000%). Для того, щоб контролювати його, процентна ставка стала вище на інфляції. Через зростання обсягів торгівлі та підвищення ділової активності, торгівля та імпорт різко зросли, що також допомогло пропозиції в економіці. Як наслідок, курс обміну американського долара став прозорим і стабілізувався, що було наслідком повної конвертованості. Банківська система була повністю реформована, також як і, кредитна політика і через те, що міжнародні банки мали відкритий простір, щоб інвестувати там, змінити ринок і навчити людей, як існувати в капіталістичному світі. Багато неефективних державних компаній було приватизовано або просто ліквідовано, що, звичайно, спричинило зростання безробіття. Через рік прибутковий податок був реалізований, в наступному році податок на додану вартість (ПДВ), ставши незабаром важливим джерелом поповнення бюджету.

Ефекти від шокової терапії були отримані відносно швидко. Незважаючи на те, що ВВП впав у 1990 і 1991 роках, чого було неможливо уникнути, що також було нормальним скрізь у цій частині Європи, включаючи більш розвинені країни. Інфляція знизилася по-перше, до 12 і близько 10 років збільшилася кілька відсотків. Дефіцит бюджету зник всього за один рік і що більш важливо, заможні країни, що були кредиторами, вирішили реструктурувати борг Польщі, що стало першою реальною допомогою західного світу. Тим не менш, Польщі потрібен великий капітал і прямі іноземні інвестиції, які прийшли протягом майбутнього десятиліття, проте вони були не такими значними відразу.

З іншого боку, швидке шокова терапія мала також іншу сторону, що мала набагато темніше обличчя. Через закриття неефективного виробництва рівень безробіття різко збільшився, особливо в промислово розвинених регіонах і в селах. У Польщі з'явився величезні бідні регіони, з великим відсотком безробіття і соціального невдоволення, що стало прямою причиною виникнення в багатьох крайніх екстремістських поглядів що мають місце і сьогодні. У порівнянні з комуністичними часами у суспільстві стала розвиватися соціальна стратифікація, яка, на щастя, сьогодні не вагомою, але як і раніше являє собою важливу проблему для суспільства та економіки. Таким чином, одна частина суспільства стала бенефіціаром нової системи, проте інша - менш щасливі або розумні люди, залишилися бідними або навіть біднішими, ніж під час попереднього режиму.

У цей момент треба відзначити інші фундаментальні реформи, а також етапи розвитку економіки. У 1991 році була відкрита Варшавська фондова біржа, ключовий

інститут для великого й амбітного вільного ринку. У 1993 році Польща стала повністю незалежною, коли останні російські солдати покинули польські кордони, що дозволило проводити повністю суверенну політику. Два роки потому відбулася деномінація польського златого (PLZ) у новий польський злотий (PLN), було стерто чотири нулі і знижено інфляції. Подальшим фундаментальним кроком була реалізація нової конституції 1997 р., яка включала важливий аспект щодо регулювання (державний борг не може бути вище 60% від ВВП Польщі). Цей також створило ефективний захист від можливих популістів, які могли б безвідповідально спробувати купити виборців. Ще однією важливою проведеною реформою, була локальна зміна уряду. В результаті реформ з 1999 р. Польща складається тільки з 16 воєводств (воєводства), які в свою чергу поділяються на менші – повіти, а повіти - на гміни. На всіх рівнях місцеві представники обираються на прямих виборах, що також зближує людей і побудує місцеву інформованість та відповідальність. Тим не менше, найбільш важливі, а також символічні події відбулися у 1999 і 2004 рр. По-перше, Польща стала членом НАТО, що дало гарантію для потенційних іноземних інвесторів, що ринок і інвестиції безпечні. Тим не менш, інша подія має набагато більш важливе значення з економічної точки зору. Вступ до Європейського Союзу, дав можливість не тільки регулювати закон або правила з метою найбільш ефективного розвитку, але й відкрив безпрецедентний приплив коштів (близько 150 млрд. євро в 2004-2020 роки).

Що являю собою Польща сьогодні? ВВП на душу населення в 2014 році досягло 24 тисяч доларів і вище. Структура ВВП є оптимальною, 63% - послуги, 33% - промисловість і тільки 4% - сільське господарство. Проте досить високим (збільшення, особливо з 2009 року) є рівень безробіття - 11,4%, та, швидше за все, не досягне 6-7% до 2016-2017 рр. Тим не менш, на цьому етапі важливо відзначити також дуже великі обсяги еміграції в країни Західної Європи (особливо у Великобританію, Нідерланди, Німеччину, Норвегію), які оцінюється у 1-2 мільйони мігрантів. У рейтингу Doing Business Польща займає в 32 місце серед країн світу, цей показник систематично зростає (кілька років тому він дорівнював 70 місце).

Замість помилок і великих соціальних витрат, польська економіка зробила величезний крок за 25 років його трансформації в напрямку розвиненої економіки. Це відбулося не тільки через обрану ефективну стратегію, а швидше за все, завдяки енергії і творчості народу. Звичайно, успіх був би неможливий без початкових реформ і шокової терапії на початку. Сьогодні Польща є важливою складовою частиною об'єднаної Європи та Західної цивілізації. Тим не менш, зміни можуть бути різними, але важливими. Тим не менш, Польща є гарним прикладом для інших трансформаційних економік, того що робота і завзятість, часто дуже важкі, призводять до успіху і ніколи не пізно почати реформування економіки.

Ключові слова: розвинута країна, реформи, безробіття, ВВП, шокова терапія, інфляція

УДК 339.727.22(4-6ЄС):330.341.1

Т.І. Ніколенко

ОСОБЛИВОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЄС В КОНТЕКСТІ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У статті проведено дослідження особливостей міжрегіонального співробітництва країн-членів Європейського Союзу в інноваційно-інвестиційній сфері. Зазначено, що активізація міжрегіонального співробітництва ЄС в інноваційно-інвестиційній сфері вимагає координації дій всіх суб'єктів, а також інтеграції зацікавлених структур у реалізації інвестицій та інновацій.